

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

(представлено д.н.держ.упр., с.н.с. Драган І.О.)

Великобританія – країна, яка розташована біля північно-західного узбережжя континентальної Європи. Територія Сполученого Королівства включає острів Велика Британія, частину острова Ірландія та численні невеликі острови. Північна Ірландія – єдина частина Сполученого Королівства, що має суходільний кордон з іншою суверенною країною – Республікою Ірландією. Всі інші кордони є водними. Столиця Королівства – місто Лондон. Королівство об'єднує чотири історичні провінції (англійською – "країни"): Англію, Північну Ірландію, Шотландію^[2] та Уельс. Три з цих країн мають національні уряди з різним ступенем повноважень, розташовані у Белфасті, Единбурзі та Кардіффі, відповідно. Зі Сполученим Королівством асоційовані Коронні володіння, хоча вони й не є його частиною конституційно. Сполучене Королівство має 14 Заморських територій.

Великобританія – розвинена країна, шоста у світі за номінальним ВВП і сьома за ВВП з врахуванням купівельної спроможності. У 19 ст. і в першій половині 20 ст. вона була найбільш економічно потужною країною у світі, і досі зберігає значний економічний, культурний, військовий, науковий та політичний вплив.

Державна служба у Великобританії в нормативних документах має назву "громадянська служба"[1]. Законодавство цієї країни являє собою несистематизовану і дуже своєрідну сукупність норм, що складається з низки парламентських статутів і актів, наказів короля в Раді, різних постанов, інструкцій окремих міністерств. Однак єдиного консолідуючого закону про громадянської службі поки немає, регулюються лише її деякі найбільш важливі аспекти, сформульовані в Кодексі з регулювання цивільної служби (1995 р.). Термін "громадянська" або "цивільна служба" склався історично. У британській правовій доктрині і практиці прийнято вважати міністрів політичними "слугами" корони; осіб, що перебувають на військовій службі, - її військовими "слугами"; службовців міністерств - цивільними "слугами". З цієї причини в якості цивільних службовців не можуть розглядатися міністри, службовці збройних сил, поліції. Крім того, до них не можуть бути віднесені судді, службовці публічних корпорацій, місцевих органів влади, органів охорони здоров'я і освіти. Інститут сучасної цивільної служби Великобританії сформувався в 70-ті рр. минулого століття. У цей період у країні були проведені великі адміністративні реформи, які здійснив Комітет по реформу цивільної служби, очолений лордом Фултоном. Він представив уряду доповідь "Цивільна служба", в якому містилося 158 рекомендацій, які були прийняті урядом. Комітет Фултона запропонував принципово нову модель громадянської служби - менеджеральну. Ідея полягала в тому, щоб перейняти раціональні й ефективні методи керівництва в бізнесі. В основу планів реорганізації цивільної служби було покладено американський досвід адміністративно-державного управління.

Для цього пропонувалося відмовитися від класів цивільної служби, що існували з середини ХІХ ст., і прийняти єдину систему груп і ступенів, що включають всі посади державних службовців.

Менеджеральна модель[2] громадянської служби була спрямована на залучення адміністративного апарату в процес вироблення і прийняття політичних рішень, що стосуються як довгострокової, так і повсякденної політики міністерств. У відповідності з рекомендаціями комітету Фултона організаційна структура міністерств була перебудована таким чином, щоб наблизити їх до вирішення політичних завдань. У міністерствах з'явилися відділи з планування політики. Їх завданням став контроль за тим, щоб повсякденні політичні рішення приймалися з урахуванням довгострокових політичних перспектив. З'явилася посада старшого радника міністра з питань політики, яких у 2001 р., відповідно до кількості міністерств, налічувалося близько сотні. Громадянська служба охоплює так звану внутрішню громадянську службу і дипломатичну (зовнішню) службу. До першої належать службовці більшості міністерств, а також виконавчих агентств або "кванго", тобто спеціалізованих органів державного управління, наділених значною самостійністю в організаційних та фінансових питаннях. Зовнішня служба комплектується в основному з осіб, які перебувають на дипломатичній роботі у Міністерстві закордонних справ та у справах Співдружності (у тому числі з них формуються закордонні дипломатичні місії).

У законодавстві поряд з поняттям "цивільний службовець" використовується також поняття "державний службовець", що означає будь-яку особу, зайняту в публічному секторі. Цих працівників зазвичай називають "посадовими особами", оскільки вони зайняті в якому-небудь органі державного або недержавного управління. З цивільних службовців створюється зазвичай апарат міністерств і відомств. Вони зараховуються на цивільну службу у результаті проходження спеціальної відбіркової процедури і перебувають у такій якості невизначений термін "королівським розсуд", тобто практично довічно.

Цивільні службовці поділяються на старших, середніх та молодших адміністраторів [1]. В групу старших політичних і адміністративних керівників входять цивільні службовці, які займають вищі адміністративні посади, охоплювані так званою "відкритою структурою". Остання включає сім рангів в ієрархії посад цивільної служби: 1 ступінь - постійний секретар, 2 ступінь - заступник постійного секретаря, 3 ступінь - помічник секретаря, 4 ступінь - виконавчий директор, 5 ступінь - асистент секретаря, 6 ступінь - старший принципал, 7 щабель - принципал. Існування "відкритої структури" дозволяє призначати на вищі посади придатних для цього осіб, незалежно від їх освіти, спеціалізації або попереднього місця роботи. Постійних секретарів призначає Прем'єр-міністр за рекомендацією голови внутрішньої громадянської служби. Інші призначення в цій групі здійснюються головою внутрішньої громадянської служби і мають бути схвалені Прем'єр-міністром. Призначення на посаду вищих посадових осіб цивільної служби кандидатів "ззовні" проводиться з обов'язкового схвалення комісіонерів, тобто членів Комісії у справах цивільної служби.

Зазначена група службовців, за винятком постійних секретарів, несе відповідальність безпосередньо перед міністром і охоплює не більше 1%

загального числа цивільних службовців. Вона є уніфікованою для всієї системи цивільної служби незалежно від специфіки окремих міністерств чи відомств. Середні і молодші групи цивільної служби побудовані але професійним принципом, на основі якого об'єднуються фахівці однорідної або близькою спеціалізації. Група середніх адміністраторів також розподілена по сходах, кожна з яких включає певні посади[1]. У їх числі головний виконавець, старший виконавець, стажист-адміністратор, виконавець, помічник адміністратора. Всі вони вирішують велике коло питань - від координації діяльності центрального державного апарату управління до керівництва роботою державних службовців окремих міністерств і відомств. У групу середніх адміністраторів входить і група наукових працівників, а також технічних фахівців, серед яких виділяють такі ступені статистики, економісти, інспектори, спеціалісти по податках і ін. Всі вони зайняті проблемами освіти та професійної підготовки цивільних службовців. В групу молодших адміністраторів входить допоміжний науково-технічний персонал, що включає діловодів, креслярів, канцелярських працівників, що виконують головним чином виконавську роботу. У відповідності з прийнятими правилами кандидати на державні посади повинні бути британськими підданими, громадянами Співдружності або громадянами Ірландської Республіки. Для зарахування на деякі посади та перебування на них встановлені вікові обмеження. Наприклад, посаду адміністратора-стажиста має право займати тільки особи, що не досягли 36-літнього віку, виконавця - службовці у віковому діапазоні від 17,5 до 49 років, а асистента керівника в'язницею - особа від 24 років. Допуск до деяких державних посад передбачає також певну кваліфікацію: в одних випадках потрібно, наприклад, тільки шкільний диплом, в інших - диплом про вищу освіту, в третіх - наявність диплома про вищу освіту плюс вчений ступінь.

Відбором кандидатів для вступу на громадянську службу займаються безпосередньо міністерства і відомства під спільним контролем Комісії у справах цивільної служби. Допоміжну роль при відборі персоналу виконують деякі спеціалізовані організації, такі як Агентство з оцінки та відбору кандидатів для державної служби, Група корпоративного розвитку і ін. з метою вдосконалення професійної підготовки кадрів для цивільної служби засновані Центр з вивчення питань управління та політики, а також Організація навчання кадрів для центральних органів державного управління.

Головна роль у регулюванні правил і безпосередньому відборі кандидатів належить Комісії у справах цивільної служби, що діє з 1855 р. Це незалежний спеціалізований орган, який після 1981 р. входить в якості структурного підрозділу до Управління у справах Кабінету. Члени Комісії, іменовані комісіонерами, призначаються на посаду наказом короля в Раді. Вони покликані забезпечувати дотримання принципу справедливої оцінки заслуг кандидатів на посади цивільної служби шляхом проведення відкритих конкурсів. Комісіонери здійснюють загальний контроль за політикою і практикою набору на цивільну службу, а також узагальнюють і аналізують досвід прийому необхідного контингенту в публікується щорічно звіті. Жодне призначення на будь-яку посаду не повинно здійснюватися без їх письмової згоди. Процедура відбору складається з декількох етапів. На першому з них робиться письмовий доповідь на задану тему. З успішно пройшли цю процедуру протягом двох днів

проводяться тести і інтерв'ю, які в даний час набули основне значення. Потім на підставі оцінки всієї сукупної інформації про претендента проводиться заключне співбесіду, в результаті чого вирішується питання про зарахування. При цьому беруться до уваги рекомендації шкіл і університетів, де кандидати проходили курс навчання. Міністерства і відомства мають право встановлювати для успішно пройшли конкурс і зарахованих цивільних службовців випробувальний строк, який не повинен перевищувати двох років.

В даний час у Великобританії діє понад 130 виконавчих агентств, у штаті яких значиться близько 448 тис. чоловік, що становить 3/4 від загального числа цивільних службовців. Керівники агенцій несуть повну відповідальність за роботу підпорядкованого їм персоналу і мають широкі повноваження, включаючи право найму, оплати та встановлення посад. При визначенні окладів своїх працівників, вони можуть керуватися не стандартної шкали оплати, прийнятої в цивільній службі, а ринковими механізмами. В результаті вступили в дію законів ринкової конкуренції, що відкрило джерело підвищення якості та здешевлення низки громадських послуг і відправлення урядових функцій. Найбільших масштабів громадянська служба досягла в 1976 р., коли в ній працювало 750 тис. чоловік. До середини 1980-х рр. загальна чисельність цивільних службовців скоротилася до 630 тис., а до 2000 р. зменшилася до 475 тис. Настільки значне скорочення стало можливим завдяки приватизації, скасування низки функцій, видачі підрядів приватному сектору та налагодженню партнерських відносин з ним. В 2017 р. кількість державних службовців становила 448 тис. Всі цивільні службовці наймаються, просуваються по службі і отримують винагороди за програмами, проголошеним Прем'єр-міністром і Парламентом. На членів британської Комісії покладено завдання щодо забезпечення загальнодержавного регулювання питань державної, в тому числі і цивільної служби, з метою вдосконалення та спрощення управління, підвищення його ефективності. Підготовка кадрів цивільних службовців ведеться в Коледжі цивільної служби, що входить в Центр по вивченню управління і політики.

Список використаної літератури:

1. Гарпер Д. Великобританія: центральне і місцеве управління: пров. з англ. / Під ред. Г. В. Тарабашева. М.: Прогрес, 1984. С. 43.
2. *Administration and the Civil Service in the EU 27 Member States: 27 country profile.* – France, 2008. – Режим доступу http://www.fonctionpublique.gouv.fr/files/files/publications/etudes_perspectives/Administration_and_the_Civil_service_in_the_27_EU_Member_states.pdf
3. *Public Employment in European Union States.* – Madrid: Ministry of the Presidency, 2010. – 242 с. – Режим доступу http://www.dgaep.gov.pt/upload/RI_estudos%20Presid%C3%A2ncias/Public_Employment_EUMS.pdf

БАХУРИНСЬКИЙ Максим Вікторович – студент 5 курсу Житомирського державного технологічного Університету, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».